

Tři stavy nočního vědomí

Rudolf Steiner

Domach. 24. března 1922

Bdělý stav člověka je arci tím, co je především známo, ale v této oblasti se vlastně neodhalují záhady bytí. Kdyby mohly bez dalšího být řešeny záhady života na základě bdělého stavu, jak nám slouží pro obyčejný život a pro obyčejnou vědu, tak by vlastně neexistovaly, neboť by se neustále odhalovaly. Člověk by vůbec nedospěl k tomu, aby se tázal: Jaké jsou hlubší základy života? I když snad nedospívá k přesné formulaci této otázky o záhadách života, že má přece z hlubin své duše touhu vědět něco, co se nezodpoví obyčejným vědomím, to dokazuje, že z hlubin lidské duše, tedy více méně nevědomým způsobem, vzchází něco, co náleží k člověku, co ale musí být teprve hledáno, má-li to přijít k jasnému vědomí. A to vede toho, kdo život méně pozoruje, k tomu, že spekuluje, vytváří všelijaké filosofie. Takové filosofie zůstávají pak nakonec neuspokojivé. Kdo ale pohlíží s jistou nezaujatostí na jevy života, tomu se musí přece ozřejmit, že se v onom jiném stavu, který je opakem bdění, ve stavu spánku, něco skrývá, a že by se mohlo na základě pochopení stavu spánku přece jen dospět k pochopení života. O takových věcech jsme často hovořovali; ovšem musíme se vždy znovu k těmto věcem vracet z nejrůznějších hledisek, neboť anthroposofie se dá pochopit jen tehdy, když se jí snažíme pochopit z nejrůznějších stran.

Ze spánku se vlní nejprve snový život. Snový život probíhá v obrazech. Lze přece velmi brzy zpozorovat, když se zaměříme na to, abychom tento snový život pozorovali, že ty obrazy poukazují přece na něco ze života, z obyčejného vědomého života. I když lze často říci, že se sní o věcech, které jsme takto nepražili, tak bych chtěl říci, že kusy, z nichž je sen sestaven, kusy obrazů, ty jsou samozřejmě vzaty z obyčejného vědomí. Něco jiného je ale celá dramatika snu, způsob, jak sen buduje svá napětí.

Můžete snít, že podnikáte cestu, že přicházíte na horu. Vstupujete do horské jeskyně. Zpočátku je ještě šero. Nastává tma. Neznámé puzení vás ale podněcuje jít stále dále. Dostavuje se úzkostlivost. To vše se stupňuje, až konečně jste ve stavu strachu, řekněme, že padnete do vnitřní propasti. Můžete potom z tohoto stavu strachu procitnout, přičemž tento stav strachu jaksi ještě přetrvává při procitnutí.

Můžete ale také snít, že byste někde stáli, že byste viděli přicházet z dálky nějakého člověka. Přichází stále blíže; ale má strašlivý výraz. A když přichází blíže, zpozorujete, že má úmysl na vás nějak zaútočit. Vaše úzkost roste. On přichází stále blíže. Proměňuje snad nástroj zpočátku ještě neškodný, který vám z dálky ukazoval - sen je přece proměňovatelem proměňuje jej ve strašný vražedný nástroj. Úzkost se stupňuje zase ve strach, a s tímto strachem procítáte, přičemž strach pokračuje i do bdělého denního života.

To jsou dva zcela různé obrazy. Jednou řada obrazů, která vás zavádí do nitra hory, podruhé řada obrazů, která vás přivádí k blížícímu se nepříteli. Duše může prodělávat totéž, přestože

jsou tu tyto dvě řady obrazů zcela rozdílné. Co tu duše prodělává, to je právě něco zcela jiného, než co prodělává vědomí při procitnutí. Lze říci, na obrazech vůbec nezáleží, nýbrž záleží na tom, jak prodělává duše jistou vnitřní dramatickost: Jak má duše nejprve jisté puzení, nebo jak v duši něco přichází místo onoho puzení, jak to potom přechází v úzkost, ve strach, a potom jaksi člověka přivádí k tomu, že se vyburcuje ze spánku a přechází do obyčejného vědomí. Co tu vězí za snem, jakožto stupňující se síly, které ale samy nejsou vnímány, které se odívají do obrazů, to je to, na čem záleží. A obě řady obrazů, které jsem charakterizoval, bych mohl ještě mnohonásobně rozmnožit; tentýž duševní

obsah mohl by se odít do deseti, dvaceti, do sta různých obrazů.

Zde je něco - když to schématicky nakreslím - co v duši

probíhá (modře, zeleně), ale to, co tu v duši probíhá, to člověk

nepozoruje, neví to. Co ví, to jsou obrazy. Přikreslím je zde schématicky

(žlutě). Tyto obrazy prožívá potom člověk ve svém vědomí

o snu. Ale o co tu jde, to je stupňování; slabá úzkost, silnější

úzkost, nejvyšší úzkost, strach. Snové obrazy jsou více či

méně vzaty ze života, neboť jak hora, jak horská jeskyně, vše je

v podstatě vypůjčeno ze života. Nepřítel, který se blíží, je převzat

za života, jeho zbraň je přejata ze života. Obrazy berou svůj

obsah ze života. Ale to je jen jakýsi šat. Máme-li nyní tím, co

jsem často charakterizoval jako imaginativní vědomí, možnost

zůstat stát za tímto šatem, vůbec netvořit takové obrazy, nýbrž

zůstat zde uvnitř v silách duše, které jsou úzkost, strach, nejvyšší

strach, zůstat zde s imaginativním vědomím, když jsme tedy

s to zde uvnitř formovat obrazy, potom nastává něco zcela jiného.

Neboť když spíte, jste především se svým já a se svým tělem

astrálním mimo tělo éterické a fyzické. Když procítáte, vnikáte,

jsou-li poměry normální, velmi rychle do svého éterického

těla, projdete jím zcela rychle, vnikáte ihned do svého těla fyzického. Když jste ale v

poněkud abnormním stavu, nevnikáte ihned do fyzického těla, nýbrž vnikáte do těla

éterického dříve, než vniknete do těla fyzického, vnikáte tedy izolovaně do těla éterického,

potom se tvoří tyto obrazy ze života. Neboť v obyčejném vědomí nemá člověk právě žádnou

představu ve spánku samém a teprve v okamžiku, kdy člověk vniká do svého těla a prochází

tělem éterickým, dostává obrazy, nebo když při usínání vychází z fyzického těla, ale zůstává

ještě poněkud uvnitř těla éterického, potom má také snové obrazy. Tedy jen v těchto mezi-

stavech se tvoří takovéto snové obrazy, které jsou vzaty ze života. Ale imaginativní vědomí

vede k tomu, že lze žít mimo tělo v tom, co tu stojí jako síly duše za snem. A potom žijeme v

jiné skutečnosti. Potom žijeme právě ve světě, v němž je člověk mezi usnutím až k procitnutí.

Člověk žije až k procitnutí ve světě, v němž ztrácí vědomí. Můžete si to obrazně přestavit tak, jako by se člověk ponořil do vody a ztratil vědomí, a teprve potom by je opět získal, když ho voda vynese ven a opět ho propustí. Totéž, co se tu děje fyzicky, děje se právě duševně, když člověk usíná. Ponoří se do duchovního světa. Ztrácí tu vědomí. Člověk vychází se svou duší z těla a ztrácí vědomí. Při procitnutí se opět vynořuje a zase vědomí dostává. Vynoření znamená ale vejít do těla. A když, jak řečeno, nevcházíme ihned do svého těla, nýbrž ještě pozorujeme přechod v těle éterickém, potom vznikají právě snové obrazy. Ale když se nepřipravíme a připustit si nepotřebujeme, abychom takové snové obrazy dostali, nýbrž když dostáváme obrazy zcela mimo fyzické tělo v duchovním světě samém, potom nevystávají především obrazy libovolné, nýbrž potom vystávají takové obrazy, jak je nacházíte jako popis vývoje světa v mé knize „Tajná věda v obryse“. A vše, co se líčí tak, jak jsem to vylíčil ve své „Tajné vědě“, to má především tento původ, který jsem vám právě charakterizoval.

Tážete-li se, co tu vlastně stojí v této „Tajné vědě“(?), potom si řeknete: Nu, zde přece stojí myšlenky. Lze také o tom přemýšlet. - Zdůrazňuji to stále znovu, lze o tom všem přemýšlet zdravým lidským rozumem. Jsou v tom myšlenky, ale nejsou to myšlenky obyčejné. Jsou to myšlenky, které jsou venku ve světě tvořivě činné. Člověk může v těchto myšlenkách žít, když stojí na oné straně Prahu, který vede do duchovního světa. Člověk může žít v těchto myšlenkách, které pracují na vývoji světa. To je to první, co člověk nachází, když vstupuje do nadsmyslového světa.

Nejsou to tedy snové obrazy, neboť snové obrazy vznikají, jak jsem vám vylíčil zcela jiným způsobem, nýbrž jsou to zážitky v duchovním světě. Lze říci: Představte si člověka, který spí. Během spánku probíhají v duši vždy nejjobsáhlejší, nej intenzivnější procesy. Člověk nic z toho nepozoruje, neboť nemá během spánku vědomí. Ráno vstupuje člověk do svého fyzického těla, ihned se do něho noří. Používá svých očí, vidí barvy a světlo, používá svých uší, slyší tóny atd., tedy se stává vědomým. Ale existuje tento mezistav: Člověk nevstupuje ihned do svého fyzického těla, vstupuje do těla éterického. Potom má sen, nebo sny. Ale pomyslete si, že by byl člověk vědomý, dříve, než vstoupí také jenom do éterického těla. Stal by se vědomým v zevním éteru, který vyplňuje celý svět. Potom by si uvědomoval to, co je popsáno v mé „Tajné vědě“.

Kdybyste se např. uprostřed noci stah vědomými bez návratu do svého fyzického těla, takže se fyzické tělo vynořuje vedle vás a vy je vidíte - neboť pak je můžete vidět potom vnímáte tuto kosmologii, potom vnímáte to, co jsem popsal ve své „Tajné vědě“. Smím to, co jsem tu popsal, nazvat tvůrčími silami světa, nebo také světovými myšlenkami.

To se ukazuje tak, že lze říci, jako máme jinak jednotlivé myšlenky v denním životě: Země vznikla tak a tak, dříve měla bytí měsíční, bytí sluneční, bytí saturnské, zkrátka vše to, co jsem vylíčil ve své knize „Tajná věda“.

Ale tento způsob, jak vnímat v duchovním světě, je jen jedním ze tří. Pohlíží-li člověk na svůj stav denního vědomí, tak ví, že může v tomto stavu denního vědomí rozeznávat myšlení, cítění a chtění. Ale právě tak, jako má denní vědomí tyto tři stavy, myšlení, cítění a chtění, tak má také noční vědomí, jež je u obyčejného člověka bezvědomím, tři stavy. Nespíme od usnutí až k procitnutí stále v témže stavu, rovněž tak, jako stále v témže stavu nebdíme. Bdíme, když myslíme, nebo také když cítíme, nebo také když chceme. Můžeme bdít ve třech stavech, rovněž tak můžeme ve třech stavech spát. Neboť ten, kdo má imaginativní vědomí, zří světové tvůrčí síly světa, a to pochází jen z toho, že si člověk získal o tom vědomí, poznání. Ale každý člověk se noří do těchto tvořivých sil spánkem do světových myšlenek,

tak jako se opravdu, když skočíte do vody, ponoříte, tak se opravdu noříte, když usnete, nejprve do tvořivých sil světa.

Ale mimo tento život ve tvořivých silách světa existují pro stav spánku právě tak ještě dva jiné stavy, jako pro bdění existuje mimo myšlení ještě citění a chtění. Když pozorujeme myšlení, jak člověk chová myšlenky, tak to odpovídá ve spánku životu ve tvořivých silách světa. To znamená, nabude vědomí v nejlehčím stavu spánku, potom žijete v tomto nejlehčím stavu spánku ve tvořivých silách světa. Je tomu tak, jako byste propluli vesmír z jednoho konce k druhému, když se pohybujete, proudíce pomocí myšlenek, které ale jsou silami. To je nejlehčí spánek, když se člověk pohybuje v myšlenkových silách světa. Existuje ale hlubší spánek, takový spánek, z něhož nelze, když člověk nečiní zvláštní duševní cvičení, nic přinést pomocí snů do denního života. Pomocí snů lze něco přinést do denního života jenom z nejlehčího spánku. Potom nejsou ale sny, jak jsem vám vylíčil, směrodatné jako obrazy, neboť týž sen se může odít do nej různějších obrazu. Ale nicméně nejlehčí spánek může vést ke snění, to znamená, může něco přinést do vědomí, člověk může přinejmenším cítit: Něco jsem ve spánku prožil. - Ale jen z tohoto nejlehčího spánku může člověk cítit, že něco prožil.

O hlubším spánku může něco vědět jen ten, kdo se dopracoval k vědomí inspirovanému. Takový člověk vnímá potom ne již pouze to, co jsem popsal ve své „Tajné vědě“. Popsal jsem ovšem v této „Tajné vědě“ také něco z toho, co zaznívá z inspirovaného vědomí, ale chceme si jednou ujasnit - co právě může být popsáno jen pomocí anthroposofie jaký je přechod v prožívání z lehkého spánku ke spánku hlubšímu, ke spánku, z něhož člověk nemůže v obyčejném životě přinést zpět žádné sny.

Když je spánek tak lehký, že člověk v obyčejném životě může přinést zpět sny, potom zří člověk, který může pohlížet do těchto světů, vlnící se, tkající myšlenkové obrazy, imaginace světa, které mu odhalují světová tajemství, které mu odhalují, jakému světu člověk náleží mimo onen, v němž je se svými vědomími od procitnutí až k usnutí. Neboť, co jsem popsal ve své „Tajné vědě“, to není snad pouze to, jako když se něco namaluje na nějakou plochu, nýbrž je to v neustálém pohybu, v neustálé čilosti. Ale od určitého okamžiku začínají v tomto světě, který prožívá každý člověk v lehkém spánku - jen o tom nic neví - vystupovat obrazy. Tyto obrazy se stávají zřetelnými, zvyšují svůj lesk, zjevují jisté za ním jsoucí bytosti. Opět odplývají tyto obrazy. Nemáme opět ve vědomí nic než jistý pocit, že obrazy byly ztlumeny. Potom obrazy zase vystupují. Zatímco se ale obrazy stávají pohyblivějšími a opět mizí, vystupuje něco, co lze nazvat harmonií sfér, vystupuje jakási světová hudba, ale taková světová hudba, která nežije snad pouze v melodii a harmonii, nýbrž ukazuje činy a jednání oněch bytostí, které obývají i duchovní svět, činy Andělů, Archandělů, Prasil (Archai) atd.

Člověk vidí jaksi na vlnícím se moři obrazů pohybovat se bytosti, které z ducha řídí svět. Je to svět, který je vnímán inspirací, druhý svět. Mohu jej nazvat zjeveními duchovních světových bytostí. A tento svět, tento svět zjevení duchovních bytostí je právě tak druhým elementem spánku, jako je citění druhým elementem bdění. Takže tedy člověk během spánku nevstupuje jen do onoho světa, který ukazuje světové myšlenky, nýbrž v těchto plynoucích světových myšlenkách se zjevují činy světových bytostí, které náležejí duchovnímu světu.

Nyní ale existuje mimo tyto dva stavy spánku ještě stav třetí. O tomto třetím stavu spánku člověk zpravidla netuší vůbec nic. Ze má člověk lehký spánek, to zpravidla ví, ví také, že se mu z tohoto lehkého spánku zjevují sny. Ze má bezesný spánek, to pozoruje, Ale že existuje ještě třetí druh spánku, to je něco, co lidem nanejvýš přichází k vědomí tím, že při procitnutí cítí, že v nich bylo během spánku něco zcela těžkého, to je něco, co musí přemoci teprve v

prvních hodinách, v nichž zase bdí. Domnívám se zcela jistě, že jistý počet z vás tento stav zrána zná, kdy člověk ví: Nespal přece tak obvykle, nýbrž bylo v něm něco, co mu zanechalo jistou tíži, co musí teprve přemoci v delší době, když je zrána vědomým. To poukazuje na třetí druh spánku, jehož obsah může být pochopen teprve vědomím intuitivním. A tento třetí druh spánku, ten má vůbec pro člověka velký význam.

Když je člověk v nejlehčím spánku, tu spolu vy konává vlastně velmi mnoho z toho, co jinak prodělává ve bdělém stavu. Účastní se ještě, i když jiným způsobem na svém dýchání. Účastní se, i když ne z nitra, tak zvenčí, na svém krevním oběhu a na jiných tělesných dějích. Když je člověk v druhém druhu spánku, potom se sice již neúčastní tělesného života, ale mohlo by se říci, že se účastní světa, který je společný jeho tělu a jeho duši. Ještě něco působí z těla do duše. Působí to tak, jako působí světlo do rostliny, když se rostlina za dne vyvíjí ze světla. Je-li ale nyní člověk ve třetím druhu spánku, potom je v něm něco, co se - smím-li to tak říci - stalo jakoby minerálem. Soli se ukládají v jeho těle zvláště silně. Během tohoto třetího druhu spánku jsou to silná ukládání soli ve fyzickém těle člověka. Zato je ale člověk se svou duší v nitru minerálního světa.

Předpokládejte, že byste mohli učinit tento experiment: Ulehnete na lože, spíte nejprve lehkým spánkem, z něhož mohou vyvstat pro obvyklé vědomí ještě sny, potom přecházíte do hlubšího spánku, z něhož žádné sny nepřicházejí, který ale přece nechává duši člověka ještě v souvislosti s fyzickým tělem. Nyní ale spíte tak, že jsou ve vašem těle silná ukládání soli. K tomu, co se tu v těle děje, nemůžete mít v duši žádný vztah. Kdybyste ale položili vedle sebe na noční stolek křišťál, tak byste mohli být se svou duší zcela v nitru tohoto křišťálu. To nemůžete v prvním a v druhém stavu spánku. V prvním druhu spánku, jehož obsah může vejít do snu, byste stále ještě, i když sníte o křišťálu, prožívali jej jako jakýsi druh křišťálu. Prožívali byste více něco stínovitého, ale přece něco křišťálovitého. Kdybyste se ponořili do druhého druhu spánku, tak byste křišťál neprožívali již tak ohraničený. Kdybyste potom mohli ještě snít - to obvykle nemůžete, ale předpokládejme, že byste to mohli -, potom byste prožívali, že se křišťál stává nezřetelným a formuje se v jakousi kouli nebo elipsoid a potom se zase stahuje zpět.

Kdybyste mohli snít, znamená, kdybyste mohli dospět k intuici z hlubokého spánku, z třetího druhu spánku, potom byste prožívali křišťál tak, že byste si připadali, jako byste běželi vnitřně podél těchto linií, potom byste běželi k vrcholu a zase běželi zpět: Po-tom prožíváte křišťál v nitru. Přebýváte v něm. A tak tomu je i pro jiné minerály. A nejen, že prožíváte formu, prožíváte také vnitřní síly. Zkrátka, třetí druh spánku je něčím, co člověka nyní zcela vynáší ven z těla, co člověka zcela staví do duchovního světa. Člověk stojí během tohoto třetího druhu spánku uvnitř třetího druhu světa, v bytostné podstatě duchovního světa samého. To znamená, stojíte v bytostnosti Andělů, Archandělů, všech těch bytostí, které vnímáme jinak jen zevně, to znamená v jejich zjeveních.

Vidíte, když používáte od procitnutí k usnutí svého smyslového vědomí, jaksi zevní projevy bohů v přírodě. Vnikáte během spánku, buď pouze do světa obrazu v nejlehčím spánku, nebo v druhém druhu spánku do světa úkazů, do světa zjevení nebo ale, když dospíváte ke třetímu druhu spánku, do nitra božsko-duchovních bytostí samých.

Tedy právě tak, jako se člověk vyživá během denního stavu myšlením, cítěním a chtěním, tak se vyživá během spánku v tom, že buď proudí ve světových myšlenkách, nebo se mu na základě světových myšlenek ukazují činy těchto božsko-duchovních bytostí, nebo tyto božské bytosti samy přijímají člověka, takže on jaksi svou duší spočívá v nich. Jako je

myšlení nebo představování pro denní vědomí nejjasnější, nejzřetelnější, jako je cítění něčím temnějším - neboť cítění je vlastně vždy jakýmsi sněním - a jako je chtění nejtemnější stav vědomí během dne, jakýmsi spánkem, tak máme tři stavy spánku: Ten stav spánku, v němž obyčejné vědomí prožívá sny a vyšší vědomí, zřící, jasnozřivé vědomí, prožívá světové myšlenky. Máme druhý stav spánku, který zůstává již pro obyčejné vědomí nevědomým, který se ale jeví inspirovanému vědomí tak, že se ukazují všude činy božsko-duchovních bytostí. Máme třetí druh spánku, který ukazuje se vědomí intuitivnímu, v němž toto vědomí žije v božsko-duchovních bytostech samých. Jak řečeno, projevuje se to tím, že se noříme například do nitra minerálu. Ale tento třetí druh spánku, ten má pro člověka ještě zvláštní význam.

Vezmete-li nejprve druhý druh spánku, potom v něm nalézáte, jak jsem řekl, na vystávajících měnicích, vlnících se obrazech svět bytostí Andělů, Archandělů atd., ale nalézáte také sebe samy. Nalézáte tu sebe samy jako duši, ne jakými jste nyní, nýbrž jakými jste byli před svým zrozením, popř. početím. Poznáváte se, jak jste žili mezi smrtí a novým zrozením. To náleží tomuto druhému světu. A pokaždé, spíme-li beze snů, žijeme v tomtéž světě, v němž jsme žili dříve, než jsme sestoupili a přijali fyzické tělo.

Ale když přijdete do třetího druhu spánku, a kdybyste tu mohli procitnout - procitá intuitivní vědomí tedy když si představíte, že přijdete do třetího druhu spánku a že tu procitnete, potom prožíváte svůj osud, svou karmu. Potom víte, proč máte v tomto životě zvláštní schopnosti na základě toho, jakými jste byli ve svém předcházejícím životě. Potom víte, proč jste vedeni k tomu setkat se v tomto životě s těmi a oněmi osobnostmi. Potom poznáváte karmu, potom poznáváte svůj osud. Tento osud poznává člověk jen tehdy, když - nyní uchopuji věc z jiného hlediska - je s to procitnout, proniknout do nitra minerálů. Jste-li s to zřít křišťál nejen zvenčí, nýbrž z nitra - nesmíte jej samozřejmě snad rozbít, neboť potom by bylo to, co vidíte, stále opět samozřejmě zvenčí -, nýbrž musíte se, jak jsem to popsal, nacházet uvnitř křišťálu; když to dovedete, když můžete křišťál vidět z nitra, potom můžete také pochopit, proč vás postihuje v tomto životě ta neb ona osudová rána. Vezměte nějaký krystal, vezměte obyčejnou kostku soli.

Vidíte ji zvenčí, tak ji vidíte obyčejným vědomím.

Tu vám zůstává váš osud
neprůhledný. Jste-li s to do
ní proniknout - nejde přitom
o prostorovou velikost -,
můžete-li ji zřít z nitra do
všech stran, potom jste ve
světě, v němž můžete také
pochopit svůj osud. V tomto
světě jste ale každé noci, když přijdete do onoho třetího druhu
spánku.

Tento třetí druh spánku, ten má ale přece ještě něco zvláštního.

Hleďte, lidé před mystériem Golgoty - a byli jsme to přece

všichni ve svých dřívějších pozemských životech -, lidé

v dobovém vývoji před objevením se Krista na Zemi, ti přicházeli

velmi často do tohoto třetího druhu spánku. Ale ještě dříve, řekl bych, než klesli do tohoto třetího druhu spánku, objevil se jejich Anděl a opět je vynesl vzhůru. Neboť to je to zvláštní: Lidé se mohou z prvního a z druhého druhu spánku jako člověk vždy sami vymanit, z třetího ale již nikoli. V třetím druhu spánku by musel člověk před objevením se Krista na Zemi zemřít, kdyby nebyl býval vnesen Andělskými nebo jinými bytostmi. Od objevení se Krista, je síla Kristova, jak jsem často zdůrazňoval, spojena se Zemí, a pokaždé, když musí člověk procitnout z tohoto třetího druhu spánku, musí mu přijít na pomoc síla Kristova, která se mystériem Golgoty sjednotila se Zemí. Člověk by nemohl bez Kristovy síly již procitnout z tohoto třetího druhu spánku. Člověk může vklouznout do krystalů, ale nemůže opět vyjít ven bez Kristovy síly. Když totiž člověk hledí za kulisy bytí, potom upozoruje, jaký význam má tento Kristův impuls pro pozemský život. Tedy velmi zdůrazňuji: Člověk by mohl do nitra krystalů, ale nemohl by opět ven.

Tyto věci cítili lidé zvláště silně všude tam, kde existovalo po mystériu Golgoty, po objevení se Krista na Zemi, ještě staré pohanské vědomí, přestože tu již bylo zjevení Krista jako např. ve středoevropských krajinách. Tu se vědělo o četných lidech, že zemřeli tím, že upadli do takového hlubokého spánku. Nebyli by museli zemřít, kdyby jim byl přišel na pomoc Kristus.

Tak to např. cítili lidé - nechci říci nyní nic jiného než to, co lidé cítili -, u Karla Velikého nebo u Friedricha Barbarossy. Přestože se Friedrich Barbarossa pro zevní fyzický svět utopil, bylo to přesto takto pocíťováno. Ale zvláště silně zřetelně to bylo pocíťováno u Karla Velikého. Kam odešla pro toto středověké vědomí takováto duše? Do nitra krystalů. Proto byla umístěna do hor, a zde měla čekat, až přijde Kristus a vynesle ji z tohoto hlubokého spánku. Tento způsob vytváření pověstí souvisí s tímto vědomím. Silné spojení s Kristovým impulsem od mystéria Golgoty na Zemi, to je to, co nyní dává podnět světu Andělů, Archandělů atd., aby opět zase člověka vynášeli vzhůru, neboť

jinak by nemohl být vynesena vzhůru, když klesne do třetího druhu spánku. To tedy souvisí se silou Kristovou, nikoli s vírou v sílu Kristovu; neboť ať člověk náleží tomu či onomu náboženskému vyznání, to, co Kristus na Zemi vykonal, vykonal v objektivním smyslu, a co zde líčím jako objektivnost, uskutečňuje se právě pro člověka zcela nezávisle na víře. Jaký význam má víra, o tom budeme hovořit v příštích dnech. Ale toto, co nyní uvádím, je objektivní skutečnost, která nemá s vírou co činit.

Čím se to ale stalo? To se stalo tím, že do světa bohů samého vstoupil jiný osud, než tu byl dříve, který bych chtěl charakterizovat tím, že řeknu: Zde ve fyzickém světě se lidé rodí a umírají. Je zvláštnosti božsko-duchovních bytosti, které náleží vyšším hierarchiím, že se nerodí ani neumírají, nýbrž pouze se proměňují. Kristus, který žil až do doby mystéria Golgoty s ostatními božsko-duchovními bytostmi, se rozhodl, že pozná smrt, že sestoupí na Zem, stane se člověkem, aby v lidské přirozenosti prošel smrtí, aby potom opět po smrti dospěl k vědomí zmrtvýchvstáním.

Je to vůbec velmi významná událost v božsko-duchovním světě, že jeden bůh prodělal smrt, aby mohl činit vše, co již známe nebo co jsem nyní opět popsal. Můžeme tedy říci: Zde stojí v dějinách vývoje Země významná událost, že se tento Bůh stal člověkem, a tím jeho síla vplývá do tak významných úkazů, jako je ten, který jsem nyní charakterizoval. Bůh, jenž se stal člověkem, má v zemském životě takovou sílu, že vynáší lidské duše ven z nitra krystalů, když se tam dostaly. Takže, když hovoříme o Kristu, hovoříme o světové bytosti, o níž musíme říci: Je to Bůh, který se stal člověkem. Co by bylo jeho protiobrazem? Jeho protiobrazem by byl člověk, který se stal bohem. Nemusí to být absolutně dobrý boh; nýbrž tak jako Kristus sestoupil do světa lidí a přijal smrt, to znamená, přijal nejprve lidské tělo, aby se účastnil osudu lidí, tak jsme vedeni k opačnému pólu, k člověku, který se osvobozuje od smrti, osvobozuje se od podmínek lidského těla a stává se bohem v zemských podmínkách. Ten by tedy potom přestal být smrtelným člověkem a putoval by sem a tam na Zemi, ovšem nikoli za těchto podmínek jako obyčejný smrtelný člověk, který jde od narození k smrti a od smrti k novému narození, nýbrž byl by mohl být nalezen takový zbožštěný člověk jakožto někdo, kdo se stal neoprávněným bohem na Zemi. Jako je Kristus Bohem, který se stal oprávněně člověkem, tak bychom měli hledat jako jeho protiobraz člověka, který se stal neoprávněně bohem, člověka, který jako ne již smrtelný putuje kolem, který přijal neoprávněným způsobem božskou přirozenost. To je nám přece známo. Právě tak jako se v křesťanské tradici poukazuje na Boha, který se stal oprávněně člověkem, na Krista Ježíše, tak se poukazuje v souvislosti s Kristem Ježíšem na Ahasvera, na člověka, který se stal neoprávněně bohem, který odložil smrtelnost lidské přirozenosti. Máme tedy polární protiklad ke Kristu Ježíši v Ahasverovi. To je hlubší základ, hlubší význam pověsti o Ahasverovi, v oné pověsti, která hovoří o něčem, o čem se musí hovořit, protože je to realita: O bytosti, která putuje sem a tam po Zemi. Je zde, tato postava Ahasvera. Putuje po Zemi sem a tam, putuje od národa k národu. Nenechává mezi jiným např. zemřít právě hebrejskou víru. Existuje tato postava, tato postava Ahasvera, který se stal neoprávněně bohem.

Člověk má všechny důvody, chce-li poznat skutečně dějiny, zaměřit svůj pohled na takové ingredience těchto příběhů, aby viděl, jak působí z nadsmyslových světů do světa smyslového síly a bytosti, jak Kristus přišel z nadsmyslových světů do světa smyslového, jak ale opět smyslový svět působí vzhůru do světů nadsmyslových, jak máme také v Ahasverovi spatřovat reálnou světovou sílu, světovou bytost. Vědomí o tomto putování Ahasvera, kterého samozřejmě nelze spatřit fyzickými očima, nýbrž jen za předpokladu jistého jasnozření. toto vědomí vždy existovalo. A pověsti, které na něho poukazují, mají dobrý, objektivní podklad.

Nerozumíme lidskému životu, pozorujeme-li jej pouze zevně, jak to popisují učebnice dějepisu, když nepohlížíme na tato zvláštní uspořádání.

Neboť je pravdou: Tak jako v našem nitru žije od mystéria Golgoty Kristus, a jako muže být Kristus v našem nitru vnímatelným, když nejprve oživíme pohled do nitra pohlížející, tak se nám zjeví postava Ahasvera, když se zevně rozhlížíme v lidském životě, a když nám vzejde zřící pohled - u většiny lidí, jimž takto vzejde zřící pohled, je tomu tak - tak se nám zjeví - jak se to stává nečekaně člověku, který překračuje práh vědomí - zjeví se nám Ahasver, věčný Žid. Člověk ho snad vždy nepozná, bude ho pokládat za něco jiného. Ale právě tak je možné, že se člověku zjeví věčný Žid, jako je možné, že zasvítá člověku Kristus, když se zahledí do svého nitra.

Tyto věci náleží ke světovým tajemstvím, která právě nyní v naší době, kdy má být zjeveno mnoho tajemství, musí být zjevena.